

VÝZKUM BYDLENÍ A MĚST 2003 A 2004 V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU

Vysoká míra provázanosti bydlení především s městským prostředím vedla již v roce 2000 k **rozšíření** okruhu výzkumu **bydlení** koordinovaného Evropskou sítí pro výzkum bydlení (European Network for Housing Research – ENHR) o **urbán- ní výzkum** a otázky s tím spojené. Nová orientace těchto šetření vede od výzkumu technické stránky bydlení, její politiky a praxe k **novým tématům** prohlubujícím poznatky o bydlení jako technické entity k výzkumům společenským, tj. demografickým, sociálním, sociologickým, kulturním a dalším na tyto sféry navazujícím. Důsledky této rozšířené orientace mohl zhodnotit už **Ch. Donner** na výroční konferenci ENHR 1.–5. července 2002 ve Vídni („Kultura bydlení – shody a rozdíly“) a je patrná i ze zaměření symposií a konferencí konaných v roce 2003 a připravovaných na rok 2004, o nichž se zde podává stručný přehled.

Ve dnech 1.–4. července 2003 se uskutečnila v **Kuala Lumpur** v Malajsii konference Asia-Pacific Network for Housing Research na téma „**Bydlení a udržitelný vývoj měst**“, která potvrdila, že tendence připojování výzkumu bydlení a urbánních šetření se neomezuje pouze na Evropu. Jednotlivé sekce se zaměřily na otázky reformy sociálního bydlení a státní politiky bydlení, na udržitelný ekonomický vývoj a bydlení, na sociokulturní rozdíly a bydlení národnostních menšin, bydlení a sídelní plánování a městské plánování a obnovu a modernizaci měst. Tento široký záběr dokazuje oprávnění propojených urbanistických šetření při řešení důsledků globalizace politiky i ekonomiky v současném světě.

The Housing Studies Association Velké Británie uskutečnila 9.–10. září 2003 v **Bristolu** konferenci pod názvem „**Obec, sídliště, odpovědnost**“. Byla zaměřena na hledání odpovědí na některé otázky bydlení, jako např. jakými cestami se stává obec úspěšnou, do jaké míry se to děje politickými opatřeními a zásahy, jakou úlohu mají sídliště v globalizujícím se světě, k čemu mohou tato sídliště přispívat, do jaké míry může politika vést ke zvyšování občanských práv, ale také povinností, jaký vliv může mít nové osobní lidské právo na bydlení na „kulturu“

v oblasti bydlení či zda může být právo bydlících a právo majitelů nemovitostí ovlivněno organizacemi zabývajícími se bydlením? Výčet otázek ukazuje, že bydlení přestává být jen otázkou „příštěší“, ale má také širokou dimenzi různých vztahových vazeb.

Dublinká konference, konaná 11.–12. září 2003 na téma „**Dublin Belfast Corridor 2025**“, měla téma sice územně omezené, ale i tak obsáhla některé významné otázky bydlení, především plánování v této oblasti jako např. syntetizace regionálního plánování ve vztahu sever-jih, plánování a rozvojové agendy a další. Náměty ukázaly na možnost aplikace místních poznatků a zkušeností na rozsáhlejší územní celky.

Letní univerzita SABO (Švédská asociace společností pro bydlení) konaná 15.–19. září 2003 v **Haagu** se uskutečnila na téma „**Budoucnost bydlení a příznivá životní úroveň v Evropě**“. Tuto budoucnost bude spoluurčovat demografický vývoj a stárnutí evropského obyvatelstva a různé formy integrace. Jakou úlohu v tom budou mít městské bytové společnosti a jak se mohou jednotlivé země od sebe vzájemně učit? Jednání pokryla uvedená témata, tj. stárnutí obyvatelstva, migrace, integrace a souběžnost životní úrovně a bydlení. Z uvedeného výčtu lze odvodit specifitější zaměření konference než jaké je obvyklé při řadě mezinárodních konferencí, které lze v daném případě zdůvodnit smyslem letních univerzit pořádaných SABO ve spolupráci s Institutem pro výzkum bydlení a měst se sídlem v Uppsalmské univerzitě, nizozemskou Univerzitou Delft a Univerzitou Glasgow.

Mezinárodní konference „**Metodika výzkumu bydlení**“, konaná 22.–24. září ve **Stockholmu**, byla organizovaná ENHR, The International Association of People-Environment Studies (IAPS) a Royal Institute of Technology (KTH) s cílem prohloubit urbánní a bytovou tematiku. Vyplývá to z potřeby rozšířit poznatky o uvedených fenoménech. Byla řešena problematika kvalitativních a kvantitativních analýz, jejich vypovídacích schopností, jejich hranic, jejich propojování a získávání syntetizovaných výsledků. Byla položena otázka o vypovídací schop-

nosti případových studií, otázka vlivu času na získané poznatky, významu empirických studií pro celkové poznání a jak interpretovat strukturální ukazatele působící současně jako kulturní, sociální a psychologické faktory na bytový design, hodnocení způsobu využívání bydlení. Nové výzkumy se zabývají stále častěji psychosociálními faktory ve sféře bydlení, které se tak ukazuje jako společenský činitel stále rostoucího významu. Platí to však podle mého názoru jen v zemích s dostatečně velkým a kvalitním bytovým fondem, kde bydlení přestává být „nedostatkovým zbožím“ a je samozřejmou součástí běžného života obyvatel takových zemí.

Územně omezený byl seminář „**Nordický výzkum bydlení a měst**“ konaný 22.–24. října 2003 ve Švédském **Gävle**. Na programu měl pět témat: rozvoj měst, segregace a politika; bytový trh a ekonomické perspektivy; charakter města a způsob jeho využívání; regionální demografický vývoj, trh a politika; změny v sociálním státě (Welfare State); nové politické subjekty a objekty v politice bydlení a sídelní politice. Také zde se ukazuje, že i šetření s užším územním vymezením řeší všeobecnější problémy, o jejichž poznacích je užitečné vědět i za hranicemi těchto zemí.

Mezinárodní konference „**Kvalita života ve městech: politika versus praxe**“ svolaná na 3.–5. prosince 2003 do **Istanbulu** Výzkumným centrem pro městské a environmentální plánování Istanbulské technické univerzity, by měla řešit problematiku měnícího se současného světa ve městech z hlediska jejich životního prostředí. Na územně diferencovaný vývoj mají vliv různé faktory jako odlišné kultury, místní nebo obecná dilemata apod. Názory na městské prostředí se odchyľují od koncepce fungování města jako prostředí určeného k bydlení ke koncepci hledání identity města, udržitelnosti života v něm, a kvalitě městského života. Účastníci by měli přispět k diskusím o uvedených komponentech života ve městech a jeho perspektivách. Konference tak navazuje předmětem jednání na reorientaci v hledání nových nejvýznamnějších faktorů v životě městských obyvatel.

Ve dnech 27.–30. března 2004 se má uskutečnit v **Arriyadhu** v Saudské Arábii už druhé sympozium o „**Dostupnosti bydlení**“ v uvedeném městě, které je dokladem o celosvětových analogiích některých problémů bydlení v současném světě. Na sympoziu jde zdánlivě o úzce vymezenou územní problematiku nedostatku bytů i v zemi tak bohaté jako je Království Saudské Arábie. V pozvánce se vyzdvihuje, že „poptávka po bydlení se v nejbližších letech přímo drasticky zvýší“ a že je proto nutné vypracovat koncepci dosažitelnosti bydlení jak obecně v Saudské Arábii, tak zejména ve městě Arriyadh. Také zde je možno konstatovat, že Arriyadh představuje množinu měst v nej-různějších zemích a Saudská Arábie země s chybějící celostátní bytovou politikou. Jak je vidět, bytové problémy nekončí na mnohých státních hranicích, ale mají většinou celosvětový charakter.

Územně rovněž úže vymezené by mělo být Mezinárodní sympozium Gazimagusa „**Momentum, Metamorphosis, Manifesto**“ („Město, architektura a umění ve Středozezemním moři“) svolané na 12.–16. dubna 2004 do **Gazimagusy** v Severním Kypru. Sympozium uspořádá fakulta architektury Univerzity Východního Středomoří se sídlem v uvedeném městě jako interdisciplinární fórum, kde by se představitelé různých odborných disciplín měli vyjádřit k teoretickým a praktickým otázkám spolupráce v hlavních citovaných disciplínách s cílem najít nejvhodnější cesty a formy jejich spolupráce při rozvoji měst, jejich výstavby, architektury a umění. Město Gazimagusa je starý historický přístav a sídlo nové univerzity, ležící na křižovatce různých středomořských kultur a civilizací. Představuje ovšem i místo střetů novodobých politických dějin, promítá se v něm mísení obyvatelstva v důsledku migrací, jsou zde zaznamenávány důležité změny demografické s různými negativními důsledky. Přesto je zde snaha o mezinárodní spolupráci v různých oblastech života v této části ostrova.

Velkoryse koncipovaná je mezinárodní konference o bydlení, svolaná na

26.–29. června 2004 do **Toronta** Výzkumným výborem 43 pro otázky bydlení a životního prostředí Mezinárodní Sociologické asociace (International Sociological Association) na téma „**Přiměřené a dostupné bydlení pro všechny: výzkum, politika, praxe**“. Témata pokrývají nejdůležitější oblasti lidského života spojeného s bydlením, jak vyplývá z programu konference. Demografické, politické, ekonomické a sociální trendy, které mají vliv na bytovou politiku na místní, národní a mezinárodní úrovni; srovnávací a historické analýzy systémů bydlení a bytových politik v rozvinutých a rozvojových zemích a v zemích s tranzitní ekonomikou; chudoba, bezdomovství, sociální blahobyt a lidská práva ve vztahu k bydlení, agendě Habitat a k nevládním organizacím; změny bydliště, diskriminace, segregace, sociální vylučnost a územní polarizace; politika sociálního bydlení, programy a řízení; revitalizace sídlišť a iniciativy rozvoje obcí; trendy ve vývoji domácností a životního stylu, hledání „domova“ a „obce“, bydlení a zdraví, formy udržitelného bydlení; bytový trh, investice v soukromém sektoru, daňová politika, partnerství, mezinárodní investice, multilaterální instituce, globalizace, nový liberalismus; teoretické a konceptuální struktury problémů a diskusí o bydlení, metodické problémy, pokrok ve studiích o bydlení. Seznam navržených témat představuje současnou koncepci výzkumu měst a bydlení a většiny navazujících témat v rámci široce pojatého interdisciplinárního výzkumu současné společnosti, a to i v celosvětovém průřezu.

Mezinárodní výzkumná konference ENHR „**Bydlení: zvyšování jeho kvality a regenerace**“ se má uskutečnit 2.–6. července 2004 v Cambridžském centru pro výzkum bydlení a plánování na **Cambridžské univerzitě**. Předmět jednání je určen požadavkem na plánování vysoké kvality bydlení ve 21. století u vědomí vysoké kvantitativní náročnosti na zajištění bydlení pro nízkopříjmové obyvatele. V budoucnosti nepůjde o prosté zajištění **jakéhokoli bydlení**, ale o bydlení vyšší a vyšší úrovně. Jím se má zajistit vyšší

životní standard obyvatel, prodloužení délky postačitelnosti bytového fondu a odstranění chudoby mladých a starých obyvatel. Uspokojivé bydlení má přispět k vyrovnávání sociálních rozdílů různých skupin obyvatelstva.

Přehled o uskutečněných a plánovaných konferencích a sympoziích o bydlení a životě městského obyvatelstva před nás klade vždy znovu otázku, do jaké míry je podobný výzkum zajištěn, event. **proveditelný v České republice**. Vždy znovu konstatujeme, že rozsahem svých námětů by větší část výzkumných úkolů nemohla být splněna pro nedostatek finančního zajištění takových šetření.

Rozsah uvedených námětů potvrzuje především dvě skutečnosti: Za prvé dokazuje složitost řešení bydlení a za druhé závažnost tohoto fenoménu. Proto je výzkum bydlení „v souvislostech“ podporován i v zemích, kde úroveň bydlení je velmi vysoká s cílem doporučovat nejvhodnější opatření ve sféře bytových politik.

Finanční prostředky na výzkum bydlení v České republice jsou, ve světle nových trendů, zcela nedostačující, což nejsou nové poznatky, ale závěry uváděné už řadu let. A to samozřejmě nemůže nemít dopad i do úrovně uceleného a systémového pojetí bytové politiky státu a přijímaných opatření v této oblasti.

doc. RNDr. Alois Andrlé, CSc.

Prameny:

Housing Cultures – Convergency and Diversity. Tagujngsband 1.–5. July 2002, ENHR, Wien.
Newsletter ENHR, 2/2003, s. 21–24.
Poverty and Social Exclusion: New Figures Available, 2003. Eurostat.
The Eurostat Statistics in Focus, Population and Social Conditions. No 8/2003 – part 1; No 9/2003 – part 2. Eurostat.
Münkner, H. H. (2003), Housing and Services for People with Special Needs. ICA Housing Cooperatives. Cit. NEWS ENHR, 2/2003, s. 20.